

Megjelentek a szóládi langobard kori temető oszteológiai, DNS és izotóp vizsgálatainak eredményei

<http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0110793>

Lombards on the move – An integrative study of the Migration Period cemetery of Szólád, Hungary / Longobárdok útközben – A szóládi népvándorlás kori temető elemzése

Kurt W. Alt, Corina Knipper, Daniel Peters, Wolfgang Müller, Anne-France Maurer, Isabelle Kollig, Christiane Müller, Sarah Karimnia, Guido Brandt, Christina Roth, Martin Rosner, Balázs Mende, Bernd R. Schöne, Tivadar Vida, Uta von Freedon

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Régészeti Intézete, a Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (Frankfurt am Main), és az Institut für Anthropologie der Johannes Gutenberg Universität (Mainz) munkatársai 2005-2010 között nemzetközi együttműködés keretében a Balaton közeli Szólád község határában régészeti ásatást folytattak, és teljes egészében feltárták egy 6. századi közösség temetőjének 45 sírját. A régészeti leletek és az antropológiai anyag a történeti források alapján jól ismert langobard kori népességre utalnak.

A projekt keretében hazai tekintetben egyedül álló módon átfogó régészeti és természettudományos vizsgálatokra került sor. A régészeti leletek és a lelőköörülmények elemzése mellett elkészült az emberi csontvázak oszteológiai, molekuláris genetikai és izotóp vizsgálata. Annak érdekében, hogy a közösség életéről teljesebb képet kapjunk továbbra is folyamatban van még a lelőhelyen feltárt állatcsontok, valamint a geológiai és természeti viszonyok, az egykori környezet kutatása.

A férfiak és nők csontjainak oszteológiai vizsgálata értékes adatokat nyújt a demográfiai viszonyok és az egészségi állapot felmérésére. Több esetben sikerült megállapítani patológiai és degeneratív elváltozásokat és a csontvázakra vonatkozó stersszmarkereket. A férfiak sírjaiban található fegyverek és a vázakon megfigyelhető sérülésnyomok a közösség tagjai között aktív harcosokra utalnak.

A fogminták molekuláris genetikai vizsgálata alapján meghatározott mitokondriális aDNA profil heterogén képet mutat, mert a H, U, J, HV, T2 és I haplocsoportok mellett, amelyek a

jelenben gyakoriak Európában és a Közel-Keleten, előfordulnak a ritka N1a és a N1b csoportok is. Csupán három pár esetben mutatható ki a közös anyai vonal, amelyek genetikai rokonsági kapcsolatokat jeleznek. Hasonló heterogenitást fejeznek ki a szén és a nitrogén izotóp arányok is ($\delta^{15}\text{N}$, $\delta^{13}\text{C}$).

A férfiak egy kis csoportjának étkezésében magas az állati protein jelenléte, ami a közösség többi tagjától elkülönülő magasabb színvonalú ellátást mutatja. Más személyek esetében a szén- és nitrogénizotóp arányok köles rendszeres fogyasztására utalnak, amit eddig ebben a korban 'germán' népesség esetében még nem mutattak ki.

A stronciumizotópok $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ gyermek- és fiatal korban a fogzománcban konzerválódott arányai azt mutatják, hogy a közösségnek több mint 30 %-a, közöttük szinte egyetlen felnőtt sem helyben született. A stronciumizotópok szokatlan férfiak és nők, valamint subadult személyek közötti megoszlását összevetve a talajból és a növényzetből vett helyi referenciamintákkal, a megtelepedő közösséget illetően 3 fázisú modellt sikerült felállítani. Ez a modell egy patrilokális, csoportidegen személyeket befogadó közösség Szóládra érkezését mutatja, amely aztán egy generáció után elhagyja a települést. Ezt a feltételezést támasztja alá továbbá a helyi izotóparányokat mutató számos gyermek, s az a tény, hogy a temetőben eltemetett személyek között egyetlen, kétség nélkül helyben született felnőtt sem található.

A temető rövid idejű használatát a régészeti leletanyag keltezése is bizonyítja. A temető kialakulásának a vizsgálatok alapján meghatározott dinamikája összhangban van egy 6. századi, vándorló langobard közösségről kialakított képpel, és még az írásos forrásoknál is jobban alátámasztja a langobardok nagyon rövid, egy generáció hosszú ideig tartó megtelepedését Dél-Pannónia területén, továbbá újabb adatokat szolgáltat a betelepülő és a helyi népesség viszonyának megértéséhez.

A projekt magyar résztvevői Vida Tivadar (témavezető), Skriba Péter régészek, Mende Balázs Gusztáv antropológus, Gál Erika archaeozoológus, Sümegi Pál paleontológus.